

ИНСТИТУТ ЗА МОДЕРНА ПОЛИТИКА

Централен офис: София 1000, ул. „Аксаков“ 52, ет. 3, тел. 988-53-86

e-mail: pressooffice@modernpolitics.org ; imp@europe.com

www.modernpolitics.org

ЗАКОНОДАТЕЛНИ ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА ГАРАНЦИИТЕ ЗА ГРАЖДАНСКИТЕ ПРАВА ПРИ ИЗПОЛЗВАНЕ НА СПЕЦИАЛНИ РАЗУЗНАВАТЕЛНИ СРЕДСТВА И ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА ТРАФИЧНИ ДАННИ

През последните години бяха намалени законовите гаранции за гражданските права и свободи при използване на специални разузнавателни средства (СРС) и при достъп до трафични данни от МВР и службите за сигурност в България.

Водени от волята да допринесем за възвръщането на онези територии на свободата на обществото и гражданите, които особено в последно време бяха „окупирани“ от МВР и службите, **Институтът за модерна политика** прави следните законодателни предложения:

1. В най-кратък срок да бъде възстановен независимият орган за контрол върху използването на СРС. Той трябва да бъде извън йерархията на изпълнителната власт, да се избира от парламента след публични консултации с организациите на гражданското общество и да разполага с необходимите нормативни гаранции за институционална и бюджетна независимост. Този орган трябва да разполага с правомощия за пряк и непосредствен достъп до оперативната работа на органите, прилагащи СРС от гледище на законосъобразността и спазването на релевантните правозащитни стандарти. Да се предвиди внасянето на ежегоден доклад в Народното събрание за дейността на независимият орган, който да бъде публично достояние и да съдържа анализ и оценка за ефективното използване на бюджетните средства, предвидени за прилагане на СРС.
2. Да се укрепи статутът и капацитетът на парламентарния контрол по използването на СРС, като допълнителен контролен механизъм, като съществуващата подкомисия бъде обезпечена с необходимия експертен и административен капацитет.
3. Дейността по осигуряване и прилагане на СРС (извън тези прилагани от Националната разузнавателна служба и от

разузнавателните служби на Министерството на отбраната) да се осъществява от специална агенция, извън структурата на МВР и ДАНС, която е пряко подчинена на министър-председателя или на министъра на правосъдието. Нейният ръководител да се назначава по модела на споделената отговорност, както е при назначенията на главен прокурор и ръководителите на върховните съдилища. В случая предлагаме ръководителят на тази агенция да бъде назначаван по предложение на министър-председателя с указ на президента на Републиката.

4. Да се стесни прекомерно широкият кръг от структурни звена на МВР и ДАНС по чл 13, ал. 1, т. 1 от Закона за СРС, които могат да искат прилагане на СРС. Добре би било, например, такова право да имат само:

- Главна дирекция "Борба с организираната престъпност";
- Главна дирекция "Криминална полиция";
- Главна дирекция "Гранична полиция";
- Председателят на ДАНС.

Наред с това, предлага се да отпадне възможността, предвидена в сега действащата ал. 2 на чл. 13 наблюдаващите прокурори да могат да искат от съда прилагане на СРС, като се въведе такава възможност само за административните ръководители в структурата на прокуратурата.

По този начин ще се подобрят значително гаранциите за ефективно използване на СРС за реалните нужди на борбата с престъпността при стриктно спазване на законовите изисквания, а именно – СРС да се ползват само когато информацията не може да бъде събрана чрез останалите следствени методи и за разкриване или предотвратяване на предвидените в закона тежки престъпления.

5. Да се стесни необосновано разширения през последните две години кръг на престъпления, за които може да се прилагат СРС, като се сведе само до престъпленията с най-висока степен на обществена опасност и сложност за предотвратяване и ракриване. За целта не е необходимо да се снижават наказанията, предвидени в Наказателния кодекс под пет години лишаване от свобода, за да не попадат съответните състави в категорията „тежки престъпления“. От гледище на законодателната техника е по-целесъобразно да бъдат изчерпателно изброени в закона престъпните състави, по които е допустимо използването на СРС.
6. Отказите от компетентните съдии за разрешение за използване на СРС да бъдат задължително в писмена форма и мотивирани, за да се преодолее съществуващата практика на устни откази, която не позволява реална статистика и оценка на ефективността на дейността на органите, които

заявяват ползването на СРС. Да се въведе единен национален регистър, в който да се вписват тези откази и мотивите към тях.

7. Да се въведе законово задължение за специалната агенция за прилагане на СРС (виж т.3) респ. за МВР и службите за сигурност да уведомяват гражданите, срещу които са използвани СРС, но не е установена тяхна престъпна дейност за основанията за ограничаване на техните права, надлежното унищожаване на събраната информация и лични данни, както и да се предвиди изрична правна възможност за търсене на обезщетение по съдебен ред при установяване на нарушения.
8. Да се предвиди изрично, че бюджетните средства за използване и прилагане на СРС се вписват в самостоятелни редове в закона за годишния държавен бюджет в бюджетите на съответните разпоредители с бюджетни кредити.
9. Паралелно с промените в Закона за специалните разузнавателни средства да се инициират промени в Закона за електронните съобщения, с които да се изравни законовата защита на трафичните данни с тази на съдържанието на комуникациите. Така ще се преодолее противоконституционния характер на сега действащите норми за използването на данни от трафика на съобщенията. Понастоящем, кръгът на престъпленията, при които могат да се използват трафични данни е разширен извън тежки престъпления в нарушение на чл. 34 от Конституцията, който допуска изключения от принципа за неприкосновеност на тайната на кореспонденцията и съобщенията само за разкриването и предотвратяването на тежки престъпления. Не може да бъде споделено виждането, че не се засяга тайната на съобщенията, щом не се събират данни за съдържанието им. Кръгът на лицата, с които общува едно лице, честотата и трафикът на разменената информация е неразривна част от съобщенията, която носи най-малко толкова (ако не и повече!) информация за едно лице и трябва да се ползва със същата степен на защита. Такава е и практиката на Европейския съд за правата на човека, например:

- по делото „Малоун срещу Великобритания“ Съдът постанови, че не само съдържанието на телефонния разговор, но и избраните телефонни номера (т.е. данни за трафика) попадат под защитата на чл. 8 от ЕКПЧ;

- по делото „Копланд срещу Великобритания“ Съдът определи, че този принцип е приложим и към електронните писма. По тези причини, трябва да се изравнят и всички останали законови гаранции при използването на трафични данни с тези при използване на данни от съдържанието на съобщенията чрез препращане към регламентацията на СРС.

10. В най-кратки срокове да се въведе в националното законодателство *Рамково решение 2008/977/ПВР на Съвета на ЕС относно защитата на личните данни, обработвани в рамките на полицейското и съдебното сътрудничество по наказателноправни въпроси*. Срокът за това изтече на 27 ноември 2010 г. С транспонирането на Рамковото решение трябва да се създаде „високо ниво на защита на основните права и свободи на физическите лица, и по-специално на правото им на неприкосновеност на личния живот във връзка с обработването на лични данни в рамките на полицейското и съдебното сътрудничество по наказателноправни въпроси“. Необходимо е в съответствие с предвидените в Рамковото решение гаранции за правата на гражданите, да се осигури достоверност на данните, сигурност при обработването им, вкл. срещу незаконосъобразна промяна, неразрешено разкриване или достъп и др. Съгласно чл. 25 на Рамковото решение трябва да се гарантира, че един или повече органи с пълна независимост при упражняване на функциите им, ще осъществяват контрол върху прилагането на минимума гаранции за личната неприкосновеност на гражданите, който въвежда цитирания европейски акт.

21 февруари 2011 г.

ИНСТИТУТ ЗА МОДЕРНА ПОЛИТИКА